

ORIPÄÄ TANSKILA TANSKILANKANGAS

Historiallisen ajan hautausmaan koekaivaus
soranottoalueella 13.–17.6. 2005

FM Johanna Enqvist

Museovirasto, rakennushistorian osasto

Arkisto- ja rekisteritiedot

Kohteen nimi: Oripää Tanskila Tanskilankangas

Mjrekisterino: 1000 00 3719

Kunta: Oripää

Kylä: Tanskila

Tutkimuksen laatu: koekaivaus

Kohteen laji: hautausmaa

Kohteen ajoitus: historiallinen

Peruskartta: 2111 01

Koordinaatit (ykJ): (v. 2004 inventoinnin perusteella määritelty muinaisjäännösalueen

keskipiste: pkoo: 6 755 672, ikoo: 3 265 030) ; *tutkimusalueen rajat:* pkoo1: 6 755 473, ikoo1:

3 362 307, pkoo2: 6 755 677, ikoo2: 3 265 195; *tutkimusalueen keskipiste:* pkoo: 6 755 473, ikoo:

3 265 122

Maanomistajat: Hannele Kouvola, Klaus Kouvola ja Kai Kouvola

Tutkimuslaitos: Museovirasto, rakennushistorian osasto (MV/RHO)

Tutkimusten johtaja: FM Johanna Enqvist

Apulaistutkija: FM Eeva-Kristiina Lahti

Kenttätyöaika: 13.–17.6.2005

Tutkitun alueen laajuus: 0,024 km² (suunnitellun soranottoalueen laajuus); 450 m² (kaivetun alueen laajuus)

Tutkimuskustannukset: 5147 €

Tutkimusten kustantaja: Läänin kuljetus Oy/ Kai Kouvola

Löydöt: -

Diapositiivit: 125569: 1–21

Mustavalkonegatiivit: 125570: 1–16

Aikaisemmat tutkimukset: Inventointi 2004, FM Eeva Raike/Museovirasto, arkeologian osasto

Aikaisemmat löydöt: -

Arkistoitu kirjeenvaihto: Oripään kunnan lausuntopyyntö 30.3.2004, Museoviraston lausunto 28.6.2004, Kai Kouvolan vastaus Museoviraston lausuntoon 13.10.2004, Museoviraston lausunto 15.11.2004; Dnro (79/304/2004)

Kaivauskertomuksen sivumäärä: 15 s. + Liitteet

Liitteet: Diapositiiviluettelo, Mustavalkonegatiiviluettelo, Karttaluettelo, Kartat

Alkuperäisen kaivauskertomuksen säilytyspaikka: Museovirasto, rakennushistorian osaston arkisto, Helsinki.

Tiivistelmä

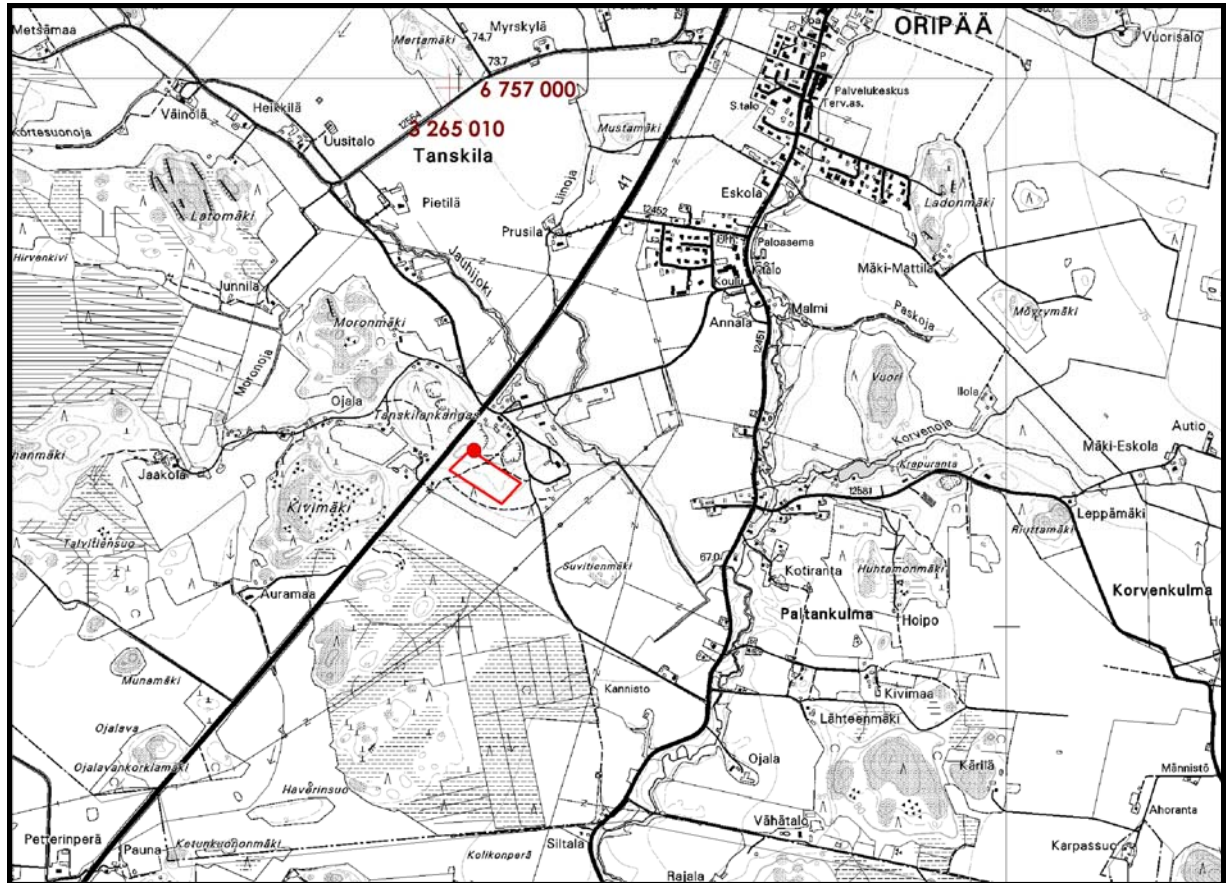
Museoviraston rakennushistorian osasto tutki 13.–17.6.2005 arkeologisin koekaivauksin Läänin kuljetus Oy:n maa-ainesten ottamissuunnitelmaa koskien soranottoalueen Oripään Tanskilankankaalla, Tanskilan kylän Mattilan tilalla RN:o 1:35. Tutkimus suoritettiin historiallisen ajan hautausmaan sijainnin ja rajauksen selvittämiseksi. Tutkimuskustannukset 5147 € tulivat muinaismuistolain 15 § mukaisesti hankkeen toteuttajan vastattaviksi. Kaivauksia johti ja raportoinnista vastasi Museoviraston tutkija FM Johanna Enqvist, ja apulaistutkijana sekä kenttä- että jälkitöissä toimi FM Eeva-Kristiina Lahti.

Suunnitellulle soranottoalueelle avattiin tutkijoiden valvonnassa kaivinkoneella yhteensä 250 metriä 1 metrin levyisiä koeojia sekä 200 m² laajuinen alue, jotka kaivettiin 1–1,5 metrin syvyyteen. Tutkitulla alueella ei havaittu hautauksiin viittaavia jälkiä tai jäännöksiä. Koekaivauksen perusteella kalmisto ei näytä ulottuvan suunnitelma-alueelle.

Sisällysluettelo

Arkisto- ja rekisteritiedot	2
Tiivistelmä.....	3
Peruskarttaote	4
Sisällysluettelo	5
1. Johdanto.....	6
2. Oripään ja Tanskilan kylän historiaa	6
2.1. Tanskilankankaan hautapaikka	7
2.1.1. Katovuosien ja kulkutautien uhreja ?	8
2.1.2. Sotilaiden joukkohauta ?	8
3. Arkeologiset tutkimukset Tanskilankankaalla	10
3.1 Vuoden 2005 koekaivaus	10
3.1.1. Rakenne 1	11
4. Yhteenveto	13
Lähteet.....	15
Painamattomat lähteet.....	15
Painetut lähteet ja kirjallisuus	15
Liitteet.....	16
Liite 1 Diapositiiviluettelo.....	16
Liite 2 Mustavalkonegatiiviluettelo.....	17
Liite 3 Karttaluettelo.....	18
Kartat	19

Peruskarttaote

Peruskarttaote, Mk 1: 20 000. Vuoden 2005 koekaivauksien tutkimusalue on rajattu punaisella, v. 2004 inventoinnin perusteella määritelty muinaisjännöksen sijainti on merkitty punaisella pisteellä. Pk 2111 01, 2111 02, 2111 04 (PerusCD 2004/Museovirasto).

1. Johdanto

Museoviraston rakennushistorian osasto tutki 13.–17.6.2005 arkeologisin koekaivauksin soranottoalueen Oripään Tanskilankankaalla, Tanskilan kylän Mattilan tilalla RN:o 1:35 koskien Läänin kuljetus Oy:n maa-ainesten ottamissuunnitelmaa. Suunnitelma-alue sijaitsi perimätiedon mukaisen, paikallisten tekemien luulöytöjen sekä v. 2004 inventointihavaintojen (Raike 2004) perusteella paikannetun historiallisen ajan hautausmaan alueella. Tästä syystä Museovirasto edellytti muinaismuistolain (295/63) 1 luvun 2 § 6 momentin nojalla arkeologisten tutkimusten suorittamista hautausmaahan sijainnin ja rajauksen selvittämiseksi ennen soranottolupa-anomuksen käsittelyä. Tutkimuskustannukset 5147 € tulivat muinaismuistolain 15 § mukaisesti hankkeen toteuttajan vastattaviksi. Kaivauksia johti ja raportoinnista vastasi Museoviraston tutkija FM Johanna Enqvist, ja apulaistutkijana sekä kenttä- että jälkitöissä toimi arkeo-osteologi FM Eeva-Kristiina Lahti.

Hautapaikkaan liittyviä asiakirjamainintoja ei tunneta, mutta perimätiedon mukaan Tanskilankankaalle olisi haudattu Suomen sodassa v.1808–09 kuolleita venäläisiä sotilaita. Paikalliset päättivät tutkia asiaa 1900-luvun alussa ja kaivoivat alueella. Tuolloin löytyikin kaksi luurankoa sekä joitakin rautanauvoja. Muistitiedon mukaan kankaalla on ollut myös vanha piirileikkipaikka, jossa käytiin viime sotiin asti. Joissakin perimätiedoissa piirileikkipaikan mainitaan olleen käytössä 1700-luvulta lähtien, ja sen läheisyyteen haudatun 20 isorokkoon kuollutta venäläistä sotamiestä.

Tanskilankankaan suunnitellulle soranottoalueelle avattiin tutkijoiden valvonnassa kaivinkoneella yhteensä 250 metriä 1 metrin levyisiä koeojia sekä 200 m² laajuinen alue, jotka kaivettiin 1–1,5 metrin syvyyteen. Koeojat halkoivat koko suunnitelma-alueen (ks. **Kartta 1**). Tutkitulla alueella ei havaittu hautauksiin viittaavia jälkiä tai jäännöksiä. Koekaivauksen perusteella kalmisto ei näytä siis ulottuvan soranottoalueelle.

2. Oripään ja Tanskilan kylän historiaa

Museoviraston muinaisjäännösrekisterin mukaan Oripään kunnan alueelta tunnetaan (lokakuussa 2005) 16 muinaismuistolain rauhoittamaa kiinteää muinaisjäännöstä sekä 4 kivikautista irtolöytöpaikkaa. Kohteista 10 ajoittuu historialliselle ajalle ja loput 6 ovat kivikautisia asuinpaikkoja. Tanskilankankaan lisäksi Oripäessä on toinenkin perimätiedon mukainen hautapaikka, ns. Melskan töykkä (*Mjrekino 1000 00 3721*) Huovintien ja Oripäänkankaan länsipuolella, laajan peltoalueen itäreunassa. Paikkakuntalaisten kertomusten mukaan siihen on haudattu vainajia, ja 1900-luvun alussa hautakumpujen kerrotaan olleen vielä näkyvissä. Vuoden 2004 inventoinnissa (Raike 2004) alueelta löydettiin lasia ja tiilenpaloja, mutta kalmistoon viittaavia havaintoja ei tehty.

Tunnetut kivikautiset asuinpaikat ja irtolöydöt kertovat ihmisten liikkuneen Oripään alueella jo esihistoriallisen ajan alussa. Esihistoriallisen ajan lopussa, rautakaudella Oripää näyttää olleen asumatonta erämaata, joka toimi sekä Varsinais-Suomen että Hämeen asukkaiden eränautinta-alueena. Oripään keskiaikaisen asutuksen oletetaan tulleen ainakin osittain etelästä Maariasta, Maskusta, Paattisista,

Pöytyältä ja Yläneeltä päin. (Ylönen 1969:34,70.) Oripää (*Orhinpae, Orhenpae, Orinpa, Orinpae*) kuten Tanskilakin (*Danschilla, Danskila*) mainitaan keskiaikaisissa asiakirjoissa ensimmäistä kertaa v. 1421. Tuolloin Tanskilan isäntä Klaus Lydekenpoika Djekn vaihtoi Tanskilan Yläneenkartanoon Hannu Garpin ja Olavi Illlonpojan kanssa (FMU 1671).

Asiakirjalähteiden mukaan Oripää ja Tanskila kuuluivat keskiajalla Loimaan pitäjään, joka oli osa Ala-Satakunnan kihlakuntaa (Ylönen 1969:153). Tanskilan kylän vanha kylätontti on ainakin 1700-luvulta lähtien sijainnut Tanskilankankaan ja Jauhijoen välisellä alueella (**Kuva 1**).

Kuva 1. Oripään ja Tanskilan kylät Kuninkaan kartaston (v.1776–1805) lehdellä VIII 9 (Alanen & Kepsu 1989: 182).

2.1. Tanskilankankaan hautapaikka

Tanskilankankaaseen liittyy siis perimätietoa, jonka mukaan alue olisi Suomen sodan (v. 1808–09) aikana toiminut venäläisen sotaväen hautausmaana. Toisaalta on mahdollista, että haudat olisivat venäläisten aiemmilta miehityskausilta ja myös, että alueelle olisi haudattu suurina kuolonvuosina 1600-luvun lopulla tai muina katovuosina nälkään ja tauteihin kuolleita suomalaisia. Epidemiat ja nälkävuodet ovat todennäköisesti olleet säännöllisiä vieraita Oripäässä jo siitä lähtien, kun pysyvä maataviljelevä asutus alueelle muodostui keskiajan alussa.

2.1.1. Katovuosien ja kulkutautien uhreja?

Säännölliset katovuodet ja pulakaudet ovat vaikeuttaneet maanviljelijöiden, tavallisten talonpoikien ja heidän perheidensä elämää kautta aikojen, kaikkialla maailmassa. Usein ilmastosta ja säistä johtuneet huonot satovuodet koskettivat laajoja alueita, jolloin suuret ihmismäärät altistuivat ensin nälälle ja sen muassa erilaisille kulkutaudeille, jotka saattoivat tappaa ihmisten lisäksi myös karjan.

Suoranaisia tietoja ei ennen 1600-luvun alkua Oripään talonpoikia koetelleista katovuosista ole. Lähialueita koskevien keskiaikaisten lähteiden voidaan kuitenkin ajatella valaisevan myös Oripään tilannetta ennen 1600-lukua. Ruotsissa v. 1421 sattuneen kadon ja sitä seuranneen kahden vuoden ruttoepidemian tiedetään ulottuneen myös Turkuun. Tämä toistui 1400-luvun lopussa ja 1500-luvun alussa. Noin 1530-luvulla ankara ´Englannin hiki` -niminen ruttotauti riehui jälleen Turussa ja Viipurissa, ja v. 1542–45 kato- ja tautiaika, ns. ´suuri nälkä` aiheutti Suomen ensimmäisten yleisten rukouspäivien säätämisen. Tämän jälkeen rutan, kadon tai molempien tiedetään levinneen Suomeen ainakin v. 1564–65, 1570–71, 1580, 1587, 1588 ja 1595–98. (Ylönen 1969:265.)

Vanhin katovuosi, josta on yksityiskohtaisia tietoja, on v. 1601 koko Eurooppaa ja Venäjää koetellut ´iso hallavuosi` tai ´olkivuosi`, joka on rinnastettu seurauksiltaan v. 1695–97 suuriin kuolonvuosiin. ´Perttulinn hallavuosi` v. 1635, ´Laurin hallavuosi` v. 1656 sekä 1600-luvun lopun toisiaan seuranneet katovuodet 1678, 1683–84, 1687–89, 1692–94 huipentuivat ns. suuriin kuolonvuosiin 1695–97. Tuolloin nälänhädän kohtasivat kaikki, säätöyn katsomatta. Kuten nälkävuonna 1867 ihmiset jättivät kotinsa ja vaelsivat ruokaa etsien, irtolaiset rosvosivat ja puhkesi talonpoikaismellakoita. Anarkia uhkasi yhteiskunnan rakenteita. (Ylönen 1969:265–269.)

On arvioitu, että suurten kuolonvuosien aikana Suomen silloisesta noin puolen miljoonan väestöstä kuoli ainakin 130 000 ihmistä. Länsi-Suomessa selvittiin suhteellisesti parhaiten: Turun ja Porin läänissä väki väheni vain 17 %, kun Käkisalmen Karjalassa menehtyi n. 40 % ihmisistä. Kirkonkirjojen mukaan suurin kuolleisuus Oripäessä oli v. 1697, jolloin Pöytyällä ja Oripäessä kuoli yhteensä 200 henkeä. (Ylönen 1969:270–271.)

2.1.2. Sotilaiden joukkohauta?

Katovuosien lisäksi menneisyyden ihmisiä rasittivat myös toisiaan seuraavat sodat, jotka verottivat erityisesti parhaassa työiässä olleita nuoria miehiä. Suurimmat menetykset koettiin taistelujen ulkopuolella, kun sotilaita kaatui puutteellisen hygienian tai varustuksen aiheuttamiin tauteihin ja kylmyyteen.

Aikakautta 1500-luvun puolivälistä 1700-luvun alkuun nimitetään ´Ruotsin suurvaltakaudeksi`, jota luonnehti taistelu Itämeren herruudesta. Aikalaisten kannalta tämä tarkoitti lähes yhtenäistä sotatilaa. Suurvaltapelien pelaamiseksi kansalta perittiin raskaiden verojen lisäksi myös pelinappulat eli sota- ja ratsumiehet. Talonpojilta edellytettiin sotaväen ylläpitoa ns. linnaleirivollisuuden muodossa. Sotaväkeä majoitettiin tuolloin määräjaksi

talollisten luo nauttimaan ylläpidoksi määrättyjä apu- ja suostuntaveroja. Sotaväen häikäilemättömyys ja piittaamattomuus tekivät velvoitteesta erityisen vihatun, ja linnaleiri olikin eräs nuijasodan puhkeamiseen johtaneista syistä. Kaarle IX lakkautti raskaan linnaleirijärjestelmän, mutta silti vielä 1600-luvun lopulla talolliset joutuivat majoittamaan ja ruokkimaan sota- ja ratsumiehiä läpikulkumarssien aikana. (Ylönen 1969:419.)

Vuonna 1700 alkoi 21 vuotta kestänyt suuri Pohjan sota, joka johtui Ruotsin naapurimaiden pyrkimyksistä valloittaa takaisin suurvaltakautena Ruotsille menettämiään maita. Kaikki Ruotsin sotavoimat oli keskitetty Venäjälle sodan ensimmäisten yhdeksän vuoden ajaksi. Kun Venäjä sitten edellisenä vuonna saavuttamansa voiton seurauksena marssi Suomeen v. 1710 oli maata puolustamassa vain nuorukaisia ja vanhoja miehiä. Raskas miehitysaika tunnetaan *isovihana*. (Ylönen 1969:505.)

Oripään alueellakin uusi isäntä oli vallassa v. 1713 alkaen, jolloin Suomen eteläosa ja Turku olivat venäläisten hallussa. Sisämaan pitäjissä joukkojen mellastus ja omavaltaisuudet olivat kuitenkin vähäisempiä kuin rannikopitäjissä. Uudessakaupungissa solmitun rauhan tultua v. 1721 koko maa oli huonossa jamassa: autiotilojen sekä verorästien määrät olivat suuria. (Ylönen 1969:506–507.)

Ruotsin ulkopoliittikka johti uuteen sotaan v. 1741–43, jota kutsutaan *pikkuvihaksi* ja *hattujen sodaksi*. Jo v. 1739 Ruotsi lähetti Suomeen joukko-osastojaan talonpoikien majoitettaviksi ja muonitettaviksi. Sota puhkesi v. 1741 ja kesällä 1742 koko Suomi antautui. Virkamiehistö jäi kuitenkin maahan ja koetti pitää yllä suhteita miehittäjiin. Oripää oli tuolloin syrjässä varsinaisilta tapahtumapaikoilta. Kolmas 1700-luvun sodista oli *Kustaa III:n sota* v. 1788–89, joka käytiin lähinnä Itä-Suomessa ja Kymijoen varressa, joten Oripään elämään ei tämäkään sota vaikuttanut kuin välillisesti. (Ylönen 1969:685–686.)

Seuraava *Suomen sota* v.1808–09 toi sodan tapahtumat taas lähelle. Venäjän Aleksanteri I:n joukot, 24 000 Napoleonin sodissa kouliintunutta miestä, tulivat Suomen rajojen yli helmikuussa 1808. Suomea oli puolustamassa n. 22 000 miestä, joiden rivit harvenivat tasaisesti pitkien vetäytymisten jälkeen. Samaan aikaan kun Savossa, Karjalassa ja Pohjanmaalla vielä taisteltiin, vannottiin maan miehitetyissä eteläosissa jo uskollisuudenvallaa keisarille. Tämän aiheuttama katkeruus johti ruotsalaisten maihinnousua tukevaan kapinamielialaan, jonka yhtenä ilmentymänä oli syksyllä 1808 Loimaalla puhjennut kapinayritys. (Ylönen 1969:686.)

Ruotsin hallitsija Kustaa IV Aadolf oleskeli tuolloin Ahvenanmaalla valvomassa suunnitelmia, joiden mukaan ruotsalaisten joukkojen piti nousta maihin Lounais-Suomen rannikolla. Tähän liittyen Hämeessä ja Satakunnassa liikkui salaisia lähettejä, jotka kuninkaan omakätisellä allekirjoituksella varustettua julistusta näyttäen kehottivat antamaan apua ruotsalaisille sotilaille ja tarttumaan aseisiin. Kansaa yllätettiin kahden viikon muonan ja aseiden varustautuneina kokoontumaan Oripään I. Virttaan kankaalle odottamaan johtajaa. Sieltä käsin oli tarkoitus lähteä Mynämäelle tukemaan ruotsalaisten maihinnousua sekä surmaamaan Oripään kylän majatalossa oleskelleet venäläiset. (Ylönen 1969:686–687.)

Kokoontumisajaksi oli määrätty lokakuun 15. päivä, jolloin kutsua oli noudattanut eräitten tietojen mukaan 300–400 miestä. Hurjimmissa arvioissa paikalla oli 500–600 miestä: renkejä, torppareita, käsityöläisiä, reserviläisiä, entisiä sotilaita ja jokunen talollinen varustautuneina kirvein, seipäin ja keihäin; muutamilla oli tuliasekin. Venäläiset saivat tietää aikeista ja lähettivät kasakat joukkojen kimppuun. Osa vangittiin, osa pääsi pakoon Ruotsiin, osa pakeni Virttaan suolle, jota alettiin siitä syystä nimittää Pakosuoksi. Vain parisenkymmentä kapinallista joutui loppujen lopuksi vastaamaan teoistaan. (Ylönen 1969: 687.)

Haminan rauha v. 1809 katkaisi yhteyden Ruotsiin ja aloitti autonomian ajan. Venäjän miehityksen aikana pantiin toimeen laaja tutkimus niistä väkivallanteoista, joihin venäläiset olivat syyllistyneet. Pitäjittäin laadituista pöytäkirjoista ei löydy Oripäätä. Vaikka tämä seutu välttyi syrjäisen asemansa vuoksi pahimmalta terrorilta, kaatui Oripäänkin miehiä Suomen sodassa. Entinen sotamies Erkki Danman Oripään Tanskilasta on merkitty rippikirjaan kuolleeksi 8. tai 19.12.1808. (Ylönen 1969: 687.)

3. Arkeologiset tutkimukset Tanskilankankaalla

Oripään kirkonkylästä ja Jauhijoesta lounaaseen sijaitseva Tanskilankangas on luode–kaakko –suuntainen pitkänomainen hiekkakangas, jonka halkaisee Turku-Huittinen kantatie no 41. Molemmin puolin tietä on osittain vielä käytössä olevia hiekkakuoppia. Osa alueesta on vanhaa mäntykangasta, osa nuorta puustoa ja pensaikkoa.

Paikkakuntalaiset kaivoivat v.1910 Äären tilan kangasta löytäen kaksi luurankoa sekä mm. rautanauloja. Paikallistiedon mukaan vielä 1960-luvulla olisi kaakkoispuoleltakin löydetty vainajan jäännöksiä. Tien luoteispuolella Äären tilan maalla, joka on osittain vielä hyvin säilynyttä, havaittiin v:n 2004 inventoinnissa ainakin seitsemän pituudeltaan noin kaksimetristä ja tätä hieman kapeampaa painannetta. Tienleikkauksen lähellä sijaitsevat painanteet saattavat olla hautakuoppia. Tien kaakkoispuolella Mattilan tilan puolella havainto-olosuhteet olivat huonommat, eikä painanteita tuolloin erotettu. Pintamaita oli myös kuorittu laajoilta alueilta. (Raike 2004.)

3.1 Vuoden 2005 koekaivaus

Vuoden 2005 kesäkuussa tutkittiin kantatie no 41:n kaakkoispuolella Tanskilankankaan Mattilan tilaan kuuluvaa osaa, jota koski maa-aineksen ottosuunnitelma. Suunniteltu soranottoalue on metsäautoteiden halkoma kuivaa mäntykangasta, jossa on useita eri-ikäisiä hiekkakuoppia ja kohtia, joista pintamaata on joskus poistettu. Hautapainanteita ei paikalla havaittu myöskään v. 2005 koekaivausten yhteydessä.

Kuva 2. Yleiskuva tutkimusalueesta, panoraama etelästä. J. Enqvist 13.6.2005, MV/RHO125570: 1-7.

Käytössä oli 14.–16.6. kaivinkone kuljettajineen. Kaivinkoneella avattiin 6 kpl metrin levyisiä 30–70 metrin pituisia koejia, joiden yhteenlaskettu pituus oli 250 m sekä ojan 4 yhteyteen 20 m x 10 m kokoinen alue. Kaivinkoneen työskentelyä valvottiin koko ajan, ja maata pyrittiin poistamaan ohuissa kerroksissa, tasoja muodostaen. Koeojien profiilit tarkistettiin lopuksi. Maa-aineksen raekoko tutkimusalueella vaihteli siltistä soraan, pääasiallisen lajitteen ollessa hieno hiekka. Pohjasavi tuli näkyviin noin 1,5 metrin syvyydessä.

Koeojat pyrittiin sijoittamaan mahdollisimman kattavasti koko suunnitelma-alueelle, lukuun ottamatta sen itäosaa, joka oli jo soranoton tuhoama. Kaivauspaikalla vierailut paikallinen Unto Jaakkola muisteli Mattilan talon edesmenneen vanhan emännän, Kerttu Mattilan, kertoneen kahdesta hautapainanteesta, jotka olivat aikoinaan näkyvissä vanhan piirileikkipaikan ja siitä etelään olleen torpan välillä kulkeneen polun vieressä. Jaakkolan arvioimalle ja osoittamalle kohdalle suunnittelualueen lounaislaidalla sijoitettiin koeoja 6.

Tutkimusten yhteydessä havaittiin ainoastaan yksi oletettavasti ihmisen toiminnan seurauksena syntynyt, pienialainen ja ajoittamaton ilmiö (*Rakenne 1*), joka kaivettiin tasokaivauksena jäännöksen funktion selvittämiseksi. Rakenne paljastui ojan 4 yhteyteen avatulta alueelta (ks. **Kartta 1**) noin 0,5 m syvyydestä.

3.1.1. Rakenne 1

Alue avattiin koneellisesti kuorimalla ensin turvekerros, jonka jälkeen maata poistettiin noin 20 cm viipaleissa. Noin 50 cm syvyydessä (tasossa 0) näkyviin tuli vaaleanruskeasta hiekasta tummempana erottuva, luode–kaakko –suuntainen, suorakaiteenmuotoinen anomalia, joka oli pituudeltaan noin kolme metriä ja leveydeltään noin kaksi metriä (**Kuva 3**). Heti ilmiön paljastuessa, vaikutti siltä, että kyseessä saattoi olla myös kaksi erillistä noin 1,5 m pituisia rakennetta. Rakenteen koillispuolella erottui selvästi vaaleampi, huuhtoutuneeksi maannokseksi tulkittu alue, jonka keskellä oli tummempi alue. Tummempi alue tulkittiin juurten aiheuttamaksi häiriöksi. Rakenteen lounaisosassa oli havaittavissa samankaltainen ilmiö, mutta se erottui heikompana. Tässä vaiheessa pidettiin vielä mahdollisena, että kyseessä voisi olla hautaus tai kaksi hautausta. T-piikillä suoritettujen kairauksen perusteella havaittiin, että tumma kerros oli paksuudeltaan noin 20 cm. Tumman kerroksen alla oli vaalea, ympäristöään soraisempi kerros, joka tulkittiin mahdollisen haudan täytemaaksi.

Kuva 3. Rakenne 1 tasossa 0, kuvattu etelästä. J. Enqvist 14.6.2005, MV/RHO 125569: 2.

Rakenteen kaivaminen suoritettiin perinteisenä tasokaivauksena. Ensimmäinen kerros kaivettiin 2,5 cm paksuisena tasoon 1, jonka jälkeen jatkettiin 5 cm kerroksissa, Jokaisen kerroksen jälkeen piirrettiin tasokartta, ja taso vaaittiin. Vaaituskoneen korkeus määriteltiin suhteessa alueella olleeseen rajapyykkiin. Lähin tunnettu korkeuspiste sijaitsi vaikeasti siirrettävissä syvän hiekkakuopan pohjalla, joten absoluuttinen korkeus päätettiin selvittää vain siinä tapauksessa, että rakenne kaivamisen yhteydessä todella paljastuisi haudaksi.

Kuva 4. Rakenne 1 tasossa 1, kuvattu luoteesta. J. Enqvist 15.6.2005, MV/RHO 125569: 4-5.

Kummassakin päässä rakennetta oli kaikissa tasoissa havaittavissa hiilensekaista maata. Lisäksi tasossa 2 havaittiin koillispuolella pieni palaneen hiekan muodostama läikkä. Kun kaivamista oli jatkettu 22,5 cm koneellisen

kuorinnan tasosta oli saavutettu taso 5. Tässä vaiheessa nähtävissä oli ainoastaan ruskea hiekka, joka oli ilmeisesti alkuperäisen kaivannon täyttömaata. Tämän jälkeen jatkettiin tasoon 6, jota ei enää dokumentoitu piirtämällä.

Kuva 5. Rakenteen 1 lounaisosa tasossa 6, kuvattu luoteesta. J. Enqvist 16.6.2005, MV/RHO 125569: 19.

Tasossa 6 rakenne oli jo selkeästi kaksiosainen (**Kuva 5**). Lounaisosa erottui enää hyvin heikosti, ja se päätettiin kaivaa pohjaan. Puhdas hiekka saavutettiin, kun kaivamista oli jatkettu vielä 10 cm. Koillisosan kaivamista jatkettiin seuraavaan tasoon 7. Sen jälkeen kaivettiin vielä 6 cm, jolloin esiin tuli puhdas pohjamaa. Rakenteen yhteydestä ei tehty löytöjä.

Kaivauksen edetessä kävi ilmi, että ilmiö ei ollut hautaus. Rakenteessa erottuneet hiilensekaiset läikät, tasossa 2 näkynyt punaiseksi värjäytynyt maa, sekä huuhtoutuneeksi kerrokseksi tulkittu alue, ovat ennemminkin jälkiä tulenpidosta. Kyseessä voisi olla kaksiosainen, lyhytaikainen liesirakenne tai pikemminkin sellaisen pohja.

4. Yhteenveto

Museoviraston rakennushistorian osaston 13.–17.6.2005 suorittamissa arkeologisissa koekaivauksissa tutkittiin suunniteltu soranottoalue Oripään Tanskilankankaalla. Suunnitelma-alue sijaitsi perimätiedon mukaisen, paikallisten tekemien luulöytöjen

sekä v. 2004 inventointihavaintojen (Raike 2004) perusteella paikannetun historiallisen ajan hautausmaan alueella.

Tutkimusten yhteydessä dokumentoitiin yksittäinen, todennäköisimmin ihmisen toiminnan seurauksena syntynyt, pienialainen ja ajoittamaton jäännös, jonka ei kuitenkaan voida katsoa liittyvän hautausmaa-alueeseen tai edellyttävän lisätutkimuksia. Tutkitulla alueella ei havaittu mitään hautauksiin, vainajiin tai muinaismuistolain tarkoittamaan kiinteään muinaisjäännökseen viittaavia jälkiä tai jäännöksiä. Koekaivauksen perusteella kalmisto ei näytä siis ulottuvan suunnitellulle soranottoalueelle.

Todettakoon kuitenkin, että vaikka nyt tutkitulla alueella ei mitä ilmeisimmin sijaitsekaan useita hautauksia sisältävää laaja-alaista kalmistoa tai joukkohautaa, ei yksittäisten hautausten olemassaoloa voida kokonaan sulkea pois; arkeologiset tutkimukset ovat vain otos. Tanskilankankaalla tehdyt luulöydöt sekä Oripään vanhempien asukkaiden keskuudessa edelleen vahvana elävä perimätieto viittaavat siihen, että tarinalle on todellinen lähtökohta menneisyydessä.

Korostettakoon vielä, että tässä raportissa esitetyt tulokset ja johtopäätökset koskevat ainoastaan em. soranotto suunnitelmassa määriteltyä aluetta. Tanskilankankaan muihin osiin liittyvien maankäyttösuunnitelmien kohdalla niiden aiheuttama uhka muinaisjäännökselle tulee siis arvioida uudelleen.

Helsingissä 14.10.2005

Johanna Enqvist, FM

Lähteet

Painamattomat lähteet

Raike, Eeva 2004: Oripään kunnan inventointi. Inventointikertomus Museoviraston arkeologian osaston topografisessa arkistossa.

Painetut lähteet ja kirjallisuus

Alanen, Timo & Kepsu, Saulo 1989: *Kuninkaan kartasto Suomesta 1776–1805. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 505.* Tampere.

FMU = Finlands Medeltidsurkunder . Tässä raportissa viitataan sähköiseen versioon internet-osoitteessa: <http://www.sls.fi/fmu/>. (Painettuna: Hausen, Reinhold 1910-1935: *Finlands medeltidsurkunder I-VIII.* Helsinki.)

Ylönen, Aulikki 1969: *Pöytyän, Yläneen ja Oripään historia vuoteen 1865.* Helsinki.

Liitteet

Liite 1/Diapositiiviluettelo Oripää Tanskila Tanskilankangas 2005

Nro	Selite	Kuvaussuunta	Pvm
125569: 1	Yleiskuva	NE-SW	13.6.
125569: 2	Rakenne 1, koillisosa, taso 0	S-N	14.6.
125569: 3	Rakenne 1, koillisosa, taso 0	S-N	14.6.
125569: 4	Rakenne 1, koillisosa, taso 1	NW-SE	15.6.
125569: 5	Rakenne 1, lounaisosa, taso 1	NW-SE	15.6.
125569: 6	Rakenne 1, koillisosa, taso 1	NW-SE	15.6.
125569: 7	Rakenne 1, koillisosa, taso 1	NW-SE	15.6.
125569: 8	Alue 1, yleiskuva	E-W	15.6.
125569: 9	E-K Lahti kaivaa Rakennetta 1	NW-SE	15.6.
125569: 10	Rakenne 1, koillisosa, taso 2	NW-SE	15.6.
125569: 11	Rakenne 1, lounaisosa, taso 2	NW-SE	15.6.
125569: 12	Rakenne 1, koillisosa, taso 3	NW-SE	15.6.
125569: 13	Rakenne 1, lounaisosa, taso 3	NW-SE	15.6.
125569: 14	Rakenne 1, koillisosa, taso 4	NW-SE	16.6.
125569: 15	Rakenne 1, lounaisosa, taso 4	NW-SE	16.6.
125569: 16	Rakenne 1, koillisosa, taso 5	NW-SE	16.6.
125569: 17	Rakenne 1, lounaisosa, taso 5	NW-SE	16.6.
125569: 18	Rakenne 1, koillisosa, taso 6	NW-SE	16.6.
125569: 19	Rakenne 1, lounaisosa, taso 6	NW-SE	16.6.
125569: 20	Rakenne 1, taso 7	NW-SE	16.6.
125569: 21	Rakenne 1, taso 8	NW-SE	16.6.

(Kuvaaja: Johanna Enqvist)

Liite 2/Mustavalkonegatiiviluettelo
Oripää Tanskila Tanskilankangas 2005

Nro	Selite	Kuvaussuunta	Pvm
125570: 1-7	Yleiskuva panoraama	NE-SW	13.6.
125570: 8	Oja 1	S-N	13.6.
125570: 9	Oja 2	SE-NW	13.6.
125570: 10	Oja 3	NE-SW	13.6.
125570: 11	Oja 4	N-S	13.6.
125570: 12	Rakenne 1, koillisosa, taso 0	NW-SE	14.6.
125570: 13	Rakenne 1, lounaisosa, taso 0	NW-SE	14.6.
125570: 14	Rakenne 1, lounaisosa, taso 1	NW-SE	15.6.
125570: 15	Rakenne 1, koillisosa, taso 1	NW-SE	15.6.
125570: 16	Rakenne 1, taso 2	S-E	15.6.

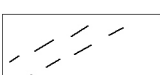
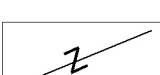
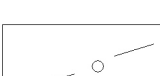
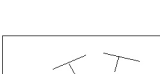
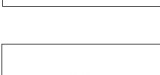

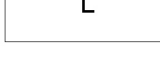
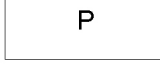
(Kuvaaja: Johanna Enqvist)

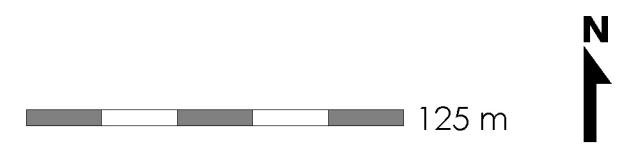
Liite 3/Karttaluettelo
Oripää Tanskila Tanskilankangas 2005

Kartta 1. Yleiskartta, Mk 1:2500.

Kartta 2. Rakenne 1, tasot 1—5, Mk 1:50.

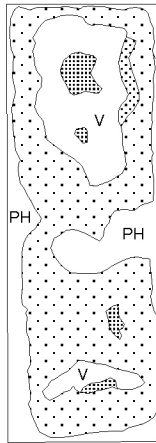

- talo, varasto
- korkeuskäyrä
- tie
- sähkölinja
- tonttiraja
- hiekkakuoppa
- havumetsää
- lehtimetsää
- peltoa
- raivattu metsä

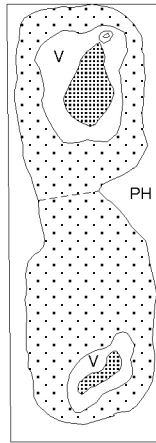

ORIPÄÄ Tanskilankangas J.Enqvist 2005	Pohjakartta: Maa-ainessuunnittelu Marja Siro (2003)
	Yleiskartta, Mk 1:2500
MITTAUSDOKUMENTOINTI Digitointi: J. Enqvist ja E.-K. Lahti 2005	MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTON ARKISTO, HELSINKI
Kartta 1	

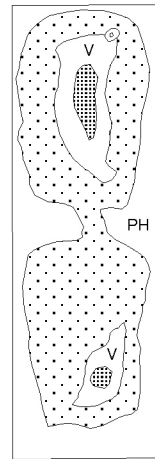
Taso 1

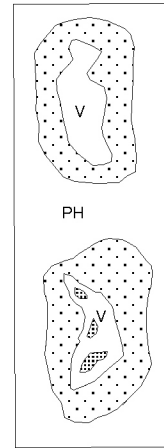
Taso 2

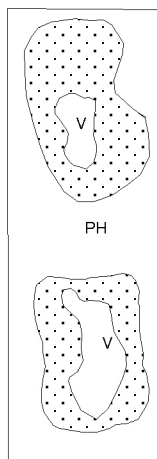
Taso 3

Taso 4

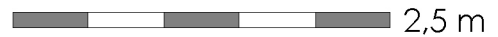
Taso 5

675577

675575

v	valkoinen tiivis hiekka
PH	puhdas hiekka
	hiilensekainen, värjäytynyt hiekka
	punaiseksi värjäytynyt hiekka
	ruskea soransekainen hiekka
	kanto

3265102

3265103

ORIPÄÄ Tanskilankangas J. Enqvist 2005	Rakenne 1, tasot 1-5 Tasokartta, Mk 1:50
MITTAUSDOKUMENTOINTI Piirtänyt ja digitoinut E.-K. Lahti & J. Enqvist 2005	MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTON ARKISTO, HELSINKI
	Kartta 2